

GAZZE SOYKIRIMININ İNSANİ BOYUTU: SOSYAL HİZMET BAKIŞ AÇISIYLA BİR DEĞERLENDİRME

*The Humanitarian Dimension of the Gaza Genocide: An Assessment from a Social Work
Perspective*

Dr. Kamil ATEŞ*

Öz: Bu çalışma, İsrail'in Gazze Şeridi'nde gerçekleş-tirdiği sistematik insan hakları ihlallerini ve soykırım boyutuna varan şiddeti, sosyal hizmet disiplininin etik ilkeleri ve insan hakları perspektifi çerçevesinde ele almaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Ortado-ğu'daki hâkimiyetinin sona ermesinden bu yana de-vam eden siyasi istikrarsızlık, Filistin topraklarında yaşanan çatışmalar ve işgalle derinleşmiştir. Özellikle 7 Ekim 2023 sonrasında İsrail'in Gazze'ye yönelik sal-dırıları ve soykırımı, tarihsel olarak benzeri görülme-miş bir yıkıma ve insani krize yol açmış, 50 binden fazla sivilin ölümüne, yüz binlercesinin yaralanma-sına ve kitlesel yerinden edilmelere neden olmuştur. Çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılarak ulus-lararası raporlar, akademik literatür, saha gözlemleri ve insan hakları örgütlerinin belgeleri sistematik biçimde incelenmiş; sosyal hizmet perspektifiyle Gazze'deki insani krizin boyutları değerlendirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular, sosyal hizme-tin temel ilkeleri olan insan onuru, sosyal adalet ve hak temelli yaklaşım ışığında yorumlanmıştır. Sosyal hizmet uzmanlarının kriz durumlarındaki rollerine mikro (bireysel/aile düzeyinde psikososyal destek) ve makro (toplumsal savunuculuk ve politik müdahale) düzeylerde dikkat çekilmektedir. Gazze'deki travma-nın bireyler ve toplum üzerindeki psikolojik etkileri (TSSB, anksiyete, depresyon) ve nesiller arası aktarım riski vurgulanmaktadır. Ayrıca, sosyal hizmetin etik kodları gereği İsrail'in ihlallerine karşı sessiz kalı-na-mayacağı, uluslararası dayanışma ve adalet mücadelesinin zorunlu olduğu savunulmaktadır. Sonuç ola-rak, Gazze'de yaşananlar yalnızca siyasi bir çatışma değil, aynı zamanda insan hakları ve sosyal adalet mücadelesidir. Sosyal hizmet uzmanları, mağdurlara destek sağlamanın yanı sıra uluslararası platformlar-

Abstract: This study examines the systematic human rights violations and genocidal violence perpetrated by Israel in the Gaza Strip through the lens of social work ethics and human rights principles. The political insta-bility that has persisted since the end of the Ottoman Empire's dominance in the Middle East has been ex-acerbated by ongoing conflicts and occupation in Pal-estinian territories. Particularly after October 7, 2023, Israel's attacks and genocide in Gaza have led to un-precedented devastation and a humanitarian crisis, re-sulting in the deaths of over 50,000 civilians, hundreds of thousands injured, and mass displacement. Using qualitative analysis, the research investigates the sig-nificance of the humanitarian crisis in Gaza from the perspective of social work, drawing on international re-ports, field studies, and academic literature. Israel's ac-tions are assessed under international law as constitut-ing genocide, crimes against humanity, and war crimes. The core principles of social work—human dignity, so-cial justice, and a rights-based approach—necessitate a professional obligation to address the oppression faced by the Palestinian people. The study analyzes the roles of social workers in crisis situations at both micro (in-dividual/family-level psychosocial support) and macro (community advocacy and political intervention) lev-els. It highlights the psychological impact of trauma (PTSD, anxiety, depression) on individuals and society in Gaza, as well as the risk of intergenerational trans-mission. Furthermore, it argues that, in accordance with social work ethical codes, silence in the face of Is-rael's violations is not an option, and that international solidarity and justice advocacy are imperative. In con-clusion, the events in Gaza are not merely a political conflict but also a struggle for human rights and social justice. Social workers must not only provide support

* Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş., kmlats65@gmail.com,
ORCID: 0000-0002-3196-9741

Makale Geliş Tarihi: 31.03.2025, Makale Kabul Tarihi: 15.07.2025

DOI: 10.59162/tihek.1668638

da savunuculuk yapmalı, insani yardım mekanizmalarını güçlendirmeli ve soykırımın durdurulması için küresel bir etik sorumluluk üstlenmelidir. Bu bağlamda, akademik çalışmaların ve saha araştırmalarının artırılması, sosyal hizmetin Gazze'deki krize daha etkili çözüm olabilmesi için kritik öneme sahiptir.

Anahtar Kelimeler: Gazze Soykırımı, Sosyal Hizmet, İnsani Değerler, Mesleki Etik, Aksa Tufanı, İnsan Hakları

to victims but also engage in advocacy on international platforms, strengthen humanitarian aid mechanisms, and assume a global ethical responsibility to halt the genocide. In this context, increasing academic research and field studies is critical for enabling social work to respond more effectively to the crisis in Gaza.

Keywords: Gaza Genocide, Social Work, Humanitarian Values, Professional Ethics, Al-Aqsa Flood, Human Rights

GİRİŞ

Osmanlı İmparatorluğu'nun Orta Doğu'daki hâkimiyetinin sona ermesiyle birlikte, bölgede oluşan siyasi ve yönetsel boşluk, günümüze kadar istikrarlı bir şekilde doldurulamamıştır. Osmanlı sonrası dönemde ortaya çıkan ulus-devlet yapıları, bölgesel dinamikler ve küresel aktörlerin müdahaleleri, Orta Doğu'da kalıcı bir istikrarın sağlanmasını engellemiştir (Aksoy, 2020: 1565). Filistin Devleti'nin topraklarında bir asra yakın devam eden işgal ve çatışma durumu, bölgesel istikrarsızlığın en kritik tezahürlerinden birini oluşturmaktadır. İsrail'in Filistin halkına ve özellikle Mescid-i Aksa başta olmak üzere kutsal mekânlarına yönelik gerçekleştirdiği ihlaller ve saldırılar, bölgedeki siyasi ve toplumsal gerilimin önemli unsurlarından biri olarak öne çıkmaktadır (Albaik, 2022: 32). İşgalci İsrail'in bu eylemleri ve ihlalleri, Filistinlilerin dini özgürlüklerinin kısıtlanmasını, kutsal mekânlara erişimlerinin engellenmesini işgal ve yerleşim politikaları çerçevesinde süregelen toprak kayıplarını içermektedir (Kalkan Özhelvacı, 2022: 67).

Filistin toplumu açısından bu durum, yalnızca siyasi bir mesele olmanın ötesinde, kültürel ve dini kimliklerinin korunmasına yönelik bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bu bağlamda, İsrail'in söz konusu uygulamaları ve işgal politikaları, Filistinlilerin çeşitli biçimlerde tepki göstermesine neden olmakta; diplomatik girişimler, kitlesel protestolar ve zaman zaman silahlı direniş gibi farklı yöntemlerle karşılık verilmektedir. Süregelen bu ihlaller ve bunlara verilen tepkiler, bölgedeki çatışma dinamiklerini beslemekte ve Orta Doğu'daki istikrarsızlığın devam etmesine zemin hazırlamaktadır. Bu eylemler, Filistin halkına karşı devlet destekli terörizm ve soykırım suçlamalarına yol açmıştır (Arı, 2023: 17).

7 Ekim 2023 sabahı, Hamas'ın askeri kanadı İzzeddin el-Kassam Tugayları öncülüğünde Aksa Tufanı adı verilen kapsamlı bir operasyon başlatıldı. Bu operasyon, Filistin'in haklı mücadelesinde önemli bir dönüm noktası olmuş ve 1987'deki Birinci İntifada'dan bu yana direniş felsefesinde en köklü değişimi sim-

gelemiştir (Mercan, 2023). Aksa Tufanı, İslami Direniş Hareketi'nin kısaltması olan Hamas'ın İşgalci İsrail Devletinin zulüm ve işgaline olan bir başkaldırıdır diyebiliriz. Bazılarına göre ise Aksa Tufanı, yeni bir manifestodur (Mercan, 2024).

Özellikle İsrail'in 7 Ekim 2023 Aksa Tufanı'ndan sonrasında Gazze Şeridi'ne yönelik gerçekleştirdiği saldırılar, tarihsel olarak önceki İsrail müdahaleleriyle kıyaslanamayacak ölçüde büyük yıkımlara ve insani kayıplara yol açmıştır. Filistin halkı, yalnızca çatışma ortamında yaşamaya zorlanmakla kalmamış, aynı zamanda temel haklarının ve varoluşlarının sistematik olarak inkâr edilmesi tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştır. Bu durum, Orta Doğu'daki siyasi boşluğun ve bölgesel istikrarsızlığın, tarihsel kökenleri itibarıyla hâlâ derinleşerek sürdüğünü göstermektedir (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2024).

Filistin halkının maruz kaldığı sistematik baskı, şiddet ve insan hakları ihlalleri, yalnızca siyasi veya askeri bir sorun değil, aynı zamanda insani ve sosyal bir krizdir. Sosyal hizmet perspektifinden bakıldığında, bu durumun bireyler, aileler ve topluluklar üzerinde yarattığı psikolojik, sosyal ve ekonomik tahribat, uzun vadeli müdahaleleri gerektiren acil bir sosyal adalet meselesidir.

İsrail'in Filistin halkına yönelik gerçekleştirdiği ihlaller ve saldırılar, yalnızca siyasi bir mesele olmanın ötesinde, bölgedeki toplumsal yapıyı derinden etkileyen insani bir kriz yaratmaktadır. Bu bağlamda, sosyal hizmet mesleğinin ve sosyal politika uygulamalarının, Filistin halkının maruz kaldığı insani hak ihlalleri ve sosyal adaletsizlikler karşısında etkin bir rol üstlenmesi gerekmektedir.

Sosyal hizmet disiplini, bireylerin ve toplulukların refahını artırmayı amaçlayan insan hakları temelli bir meslek olarak, Filistin halkının karşı karşıya olduğu psikososyal, ekonomik ve kültürel tehditlere karşı kapsamlı müdahaleler geliştirme sorumluluğunu taşımaktadır (Buz ve Uslu, 2019: 41; Zengin ve Altındağ, 2016: 2). İsrail'in işgal politikaları nedeniyle Filistinlilerin yaşam alanları kısıtlanmakta, kutsal mekânlara erişimleri engellenmekte ve temel hakları sistematik olarak ihlal edilmektedir. Bu durum, Filistin halkı açısından yalnızca maddi kayıplar doğurmakla kalmamakta, aynı zamanda bireysel ve toplumsal düzeyde ağır psikososyal travmalara yol açmaktadır.

Ayrıca Gazze'deki travmanın psikososyal etkilerini analiz etmek, insan onuru, yaşam hakkı, sosyal adalet ve toplumsal dayanışma gibi temel insani değerlerin nasıl aşıldığını tartışmak ve sosyal hizmet disiplininin bu krize yönelik eleştirel bir bakış açısı sunarak mesleki etik çerçevesinde küresel bir eylem çağrısında bulunmasının gerekliliğini vurgulamak da çalışmanın temel amaçları arasındadır.

Bunun yanında çalışmanın bir diğer alt amacı da Türkiye'deki akademik literatürde konuya dair yeterli inceleme olmadığı görüldüğünden, sosyal hizmet mesleğinin Gazze'deki insani kriz karşısındaki rolünü, sorumluluklarını ve bu alandaki akademik boşluğu nasıl doldurabileceğini tartışmaktır.

Gazze Şeridi'nde İsrail tarafından devam eden soykırım ve insani kriz, sosyal hizmet ve insan hakları literatürü bağlamında ele alınması gereken acil bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası insancıl hukuk kapsamında korunması gereken sivililerin temel haklarının ihlal edilmesi, sosyal hizmetin etik ilkeleri ve insani değerler açısından değerlendirilmelidir. Bu çalışmada, Gazze'deki insani krizin sosyal hizmet mesleğinin temel ilkeleri, insani değerler ve insan hakları perspektifinden nasıl ele alınması gerektiği analiz edilmiştir.

Bu çerçevede, sosyal hizmet uzmanları, Filistin halkının yaşadığı travmalara yönelik psikososyal destek programları geliştirebilir, insani yardım faaliyetlerine katılım sağlayabilir ve uluslararası platformlarda sosyal adaletin sağlanması adına savunuculuk faaliyetlerinde bulunabilirler. Özellikle savaş ve çatışma ortamlarında çocukların, kadınların, engellilerin ve yaşlıların korunmasına yönelik çalışmalar büyük önem taşımaktadır. Sosyal hizmet mesleğinin temel değerlerinden biri olan insan hakları Filistin halkının özgürlük ve yaşam hakkının korunması için etkin politikaların oluşturulmasını gerektirmektedir (Gedik, 2020: 1139; Yıldırım ve Aslan 2019: 644).

Ayrıca sosyal hizmetin kriz müdahale ve rehabilitasyon süreçlerindeki rolü de göz ardı edilmemelidir. İşgalin ve çatışmaların sebep olduğu yıkımların telafisi için bireylerin ve toplumun yeniden yapılanmasını sağlayacak sosyal destek mekanizmalarının güçlendirilmesi hayati bir ihtiyaçtır. Filistin halkının ekonomik, psikososyal ve kültürel açıdan güçlendirilmesi, yalnızca onların temel haklarına kavuşmalarını sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda Orta Doğu'daki istikrarsızlığın azalmasına da katkı sunacaktır. Çünkü sosyal hizmet ve insan hakları arasındaki ilişki içseldir ve sosyal hizmet uzmanları tüm hizmet ve müdahalelerin insan haklarıyla ilgili olduğunu kabul eder (Yıldırım ve Aslan, 2019: 646).

Bu çalışmada özetle, Filistin'de devam eden çatışmalar ve insan hakları ihlalleri karşısında sosyal hizmet mesleğinin üstlenmesi gereken sorumluluğa dikkat çekilmek istenmiştir. Filistin halkının yaşadığı mağduriyetlerin giderilmesi, toplumsal dayanıklılığın artırılması ve sürdürülebilir sosyal politikaların geliştirilmesi, sosyal hizmet uzmanlarının küresel ölçekte savunuculuk yapmasını gerektiren bir zorunluluktur. Sosyal hizmet perspektifinden bakıldığında, Filistin meselesi yalnızca bir çatışma sorunu değil, aynı zamanda insan onurunun, hak ve özgür-

lüklerin korunması için küresel bir dayanışma gerektiren “insani” bir meseledir. Ancak literatürde sosyal hizmet alanında bu konuya yönelik çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. Bu eksiklik, Filistin’deki sosyal hizmet müdahalelerinin daha sistematik ve bilimsel temellere dayandırılması gerektiğini göstermektedir. Bu nedenle, sosyal hizmet disiplini içinde Filistin bağlamında yürütülecek araştırmaların ve saha çalışmalarının artırılması hem akademik literatüre katkı sunacak hem de sahada çalışan sosyal hizmet uzmanlarının daha etkili müdahaleler geliştirmesine imkân tanıyacaktır.

Bu çalışma, araştırma makalesi niteliğinde olup, Gazze Şeridi’nde yaşanan insani krizi ve soykırım iddialarını sosyal hizmet disiplini ve insan hakları perspektifinden değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, Gazze’deki insani kriz ve soykırım iddialarıyla ilgili ulusal ve uluslararası düzeyde yayımlanmış akademik makaleler, raporlar, resmî belgeler ve güncel medya haberleri sistematik olarak incelenmiştir. Özellikle sosyal hizmetin kriz müdahalesi, insan hakları, travma, toplumsal savunuculuk ve sosyal adalet konularındaki literatüre odaklanılmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) gibi uluslararası kuruluşların yayımladığı raporlar, saha gözlemlerini ve tanıklıkları içeren belgeler ve haberler analiz edilmiştir. Daha sonra elde edilen bilgilerle sosyal hizmet disiplini açısından kritik görülen temalar (insan onuru, sosyal adalet, hak temelli yaklaşım, psikososyal etkiler, makro ve mikro müdahaleler) belirlenmiştir.

Bu çalışma, herhangi bir özgün saha verisi toplamamış, mevcut bilgi ve verileri derleyerek sosyal hizmet disiplini bağlamında yorumlamıştır. Böylelikle Filistin-Gazze bağlamında sosyal hizmet alanındaki bilgi eksikliğine katkı sunmayı ve sosyal hizmet uzmanlarının kriz bölgelerinde üstlenebileceği rollere dair farkındalık oluşturmaya hedeflemektedir.

Çalışma, eleştirel sosyal hizmet perspektifini benimseyerek, Gazze’deki insani krizin yalnızca siyasi-askeri bir çatışma değil, aynı zamanda evrensel insan hakları normlarının çöküşü olduğunu savunmaktadır. Bulgular, sosyal hizmet uzmanlarının küresel düzeyde nasıl bir rol üstlenmesi gerektiğine dair etik bir tartışma ile desteklenmektedir.

I. GAZZE’DEKİ İNSANİ KRİZİN BOYUTLARI

1948 yılından itibaren İsrail, uluslararası hukuk tarafından tanınan sınırların ötesinde sistematik bir toprak işgali ve kolektif bir insan öldürme politikası izleyerek, bölgedeki Müslüman nüfusun kitlesel göçe zorlanmasına ve demografik yapının şiddet yoluyla dönüştürülmesine yol açmıştır (Gürsu, 2024: 130). BM,

UNICEF, BM Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA) ve diğer uluslararası kuruluşların raporlarına göre Gazze Şeridi, 7 Ekim 2023'te başlayan İsrail saldırılarının ardından tarihin en ağır insani krizlerinden birini yaşamaktadır. Gazze'de yaşanan katliamlar devlet terörü, soykırım, insanlığa karşı suç ve savaş suçları kapsamında değerlendirilebilir (Arı, 2023: 19; Kamu Denetçiliği Kurumu, 2024). Soykırım, bir topluluğun kısmen veya tamamen yok edilmesine yönelik sistematik eylemleri içerirken, Gazze'de sivillere yönelik kitlesel saldırılar, temel yaşam kaynaklarının kesilmesi ve zorla yerinden edilmeler bu tanıma uyan uygulamalardır (Niemann; 2005). İnsanlığa karşı suçlar, sivillere yönelik yaygın ve sistematik saldırıları kapsar; hastaneler, okullar ve insani yardım konvoylarının hedef alınması bu bağlamda değerlendirilebilir (Abu Hasballah, 2024: 142). Savaş suçları ise çatışmalarda savaş hukukuna aykırı eylemleri içerir ve sivillerin doğrudan hedef alınması, insani yardımların engellenmesi ile yasaklı silahların kullanımı bu kapsamda yer almaktadır (Gerhard ve Florian, 2020: 373). Tüm bu ihlaller, uluslararası hukukun ağır şekilde çiğnendiğini göstermekte ve sorumluların hesap vermesi gereken ciddi insan hakları ihlalleri olarak değerlendirilmektedir (Kamu Denetçiliği Kurumu, 2024). Literatürde soykırım suçunun vahametini anlatmak amacıyla "Crime of Crimes (Suçluların Suçu)" kabul edilen soykırım, genel anlamda bir grubun kısmen veya tamamen yok edilmesini ifade eden bir suç olarak tanımlanmaktadır (Yekdeş, 2010: 23; Akkaya ve Gürsu; 2024: 96). Uluslararası hukuk bağlamında ise bu fiil, ilk kez BM Genel Kurulunun 11 Aralık 1946 tarihli ve 96(I) sayılı kararıyla açıkça suç olarak kabul edilmiştir (Akkaya ve Gürsu; 2024: 96). Ancak buna rağmen tüm dünyanın gözü önünde ve tüm dünyanın sessizce izlediği ve tanıklık ettiği bu insanlık suçu her geçen gün artarak devam etmektedir. "Holokost" terimi, özellikle Yahudi soykırımını ifade etmek için kullanılmakta olup, benzer nitelikteki yakın dönem soykırımları üzerine kapsamlı araştırmalar yapılmıştır (Akkaya ve Gürsu; 2024: 98). Ancak 1948'den itibaren Filistin ve Gazze'de Yahudiler tarafından sistematik olarak gerçekleştirildiği soykırımlara ilişkin akademik çalışmaların yetersizliği bu araştırmanın temel problematiğini oluşturmaktadır. Özellikle sosyal hizmet alanında doğrudan bu konuya odaklanan akademik araştırmaların neredeyse hiç bulunmadığı ve bu alandaki eksikliğin belirgin olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın amacı, Gazze'de yaşanan insani felaketi sosyal hizmet disiplini perspektifinden ele alarak, soykırım boyutlarına ulaşan insan hakları ihlallerinin sosyal, psikolojik ve etik sonuçlarını ortaya koymaktır.

Gazze Şeridi'nde masum sivillere yönelik devam eden bu soykırım, bölgede derin bir insani krize yol açmış ve temel yaşam koşullarını ciddi şekilde etkile-

miştir. İsrail'in 7 Ekim 2023'ten itibaren yürüttüğü işgal ve saldırı sonucunda, 50 binin üzerinde insan hayatını kaybetmiş, yüz binlercesi ise yaralanmış veya yerinden edilmiştir (Faris, vd., 2024: 3; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu, 2024: 8-9). Çatışma, özellikle kadınları ve çocukları etkileyen çok sayıda insan hakları ihlaline yol açmıştır (Güzel, 2024: 661). Yapılan araştırmalarda ve raporlarda Gazze'de yaşanan saldırılarda, en çok *özel politika gerektiren toplumsal gruplar* (kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler) etkilendiği görülmektedir (Hussein, vd., 2024; A.A.M. Thabet vd., 2011). Bu gruplar, şiddet, travma ve zorla yerinden edilme gibi olumsuzluklarla karşı karşıya kalmaktadır. İsrail'in Gazze'ye giriş ve çıkışları engellemesi, gıda ve ilaç gibi temel insani ihtiyaçların teminini zorlaştırmakta ve seyahat özgürlüğünü kısıtlamaktadır (Anadolu Ajansı, 2025). Bu durum, Gazze halkının haksız bir şekilde ve kapsamlı bir "cezalandırma" uygulamasına tabi tutulmasına yol açmaktadır. Günümüzde, tüm dünya kamuoyunun gözleri önünde, Filistinliler kitlesel etnik temizlik tehdidiyle karşı karşıya kalmaktadır (Mustafa, 2024: 13).

Yoğun bombardımanlar ve altyapının tahrip edilmesi, sağlık hizmetleri başta olmak üzere temel kamu hizmetlerinin çökmesine neden olmuş, hastaneler ve acil yardım birimleri kapasitelerinin çok üzerinde bir hasta yüküyle karşı karşıya kalmıştır (Avcı ve Türkmen, 2025: 850). Hatta son zamanlarda 15 Ocak 2025 tarihinde yürürlüğe giren Hamas ve İsrail arasında imzalanan ateşkes anlaşmasının sona ermesiyle beraber işgalci İsrail doğrudan hastaneleri hedef almış ve sağlık sistemini kullanılamaz hale getirmiştir (Pehlivan, 2025). Bölgedeki sağlık altyapısının büyük ölçüde tahrip olması, yaralı ve hasta bireylerin yeterli tıbbi hizmet almasını engellemekte, kronik hastalıkları olan bireyler için de tedaviye erişimi zorlaştırmaktadır. Bunun yanı sıra, temiz su kaynaklarının kısıtlanması ve gıda tedarikinin sekteye uğraması, salgın hastalık riskini artırarak halk sağlığını ciddi şekilde tehdit etmektedir. Uluslararası yardım kuruluşları ve BM, Gazze'ye yönelik insani yardımların acil olarak artırılması gerektiğini vurgularken, bölgedeki abluka ve güvenlik kısıtlamaları nedeniyle yardımların dağıtımında büyük zorluklar yaşanmaktadır. Ayrıca yoğun bombardımanlar nedeniyle neredeyse tüm Gazze halkı evsiz kalmış, mülteci kamplarında veya geçici barınaklarda yaşam mücadelesi vermek zorunda bırakılmıştır. Eğitim ve altyapı hizmetlerinin aksaması, özellikle çocuklar ve gençler açısından uzun vadeli sosyal ve ekonomik etkiler doğurabilecek bir krizi tetiklemektedir. Süregelen saldırılar ve insani yardımlara erişimde yaşanan kısıtlamalar, Gazze'deki insani durumun daha da kötüleşmesine neden olmakta ve uluslararası toplumun bu duruma yönelik acil çözümler üretmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır. En nihayetinde yaşananlar

Gazze'deki insani krizin boyutlarını her geçen gün derinleştirmektedir (Aqтам, 2025; Zarocostas, 2009).

İsrail'in Gazze Şeridi'ne yönelik saldırıları sonucunda 50 binden fazla Filistinli hayatını kaybetmiş, 113 binden fazla Filistinli yaralanmış ve binlerce Filistinli ise kalıcı sakatlıklarla karşı karşıya kalmıştır (Şarkul, 2025). Sağlık altyapısının büyük ölçüde tahrip olduğu bölgede, hastaneler artan yaralı sayısını karşılayamaz duruma gelmiş, temel tıbbi hizmetlerin sunumunda ciddi aksaklıklar yaşandığı rapor edilmiştir (Abuaisha ve Canik, 2023). İsrail'in 7 Ekim 2023'ten bu yana gerçekleştirdiği eylemler, uluslararası hukuku ve insan hakları sözleşmelerini ihlal eden devlet terörü ve potansiyel soykırım olarak nitelendirilmiştir (Arı, 2023: 17).

Sosyal hizmet; bireylerin refahını artırmayı, *özel politika gerektiren toplumsal grupları* korumayı ve toplumsal adaletin sağlanmasını amaçlayan bir meslek ve disiplin olarak Gazze'de yaşanan insani krizi çok boyutlu olarak ele almak durumundadır (Çoban, 2017: 253). Çatışma ortamında yaşayan bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının karşılanamaması, sosyal hizmet uzmanlarının kriz müdahale süreçlerinde etkin roller üstlenmesini gerektirmektedir.

Gazze'deki insani kriz; sosyal hizmetin temel ilkelerinden olan *insan hakları, sosyal adalet ve hizmet etiği ilkeleri* bağlamında ciddi ihlaller içermektedir (Gedik, 2024: 1980). Bölgedeki bireyler sağlık, barınma, eğitim ve güvenlik gibi temel insan haklarından mahrum bırakılmakta; kadınlar, çocuklar, yaşlılar ve engelliler gibi *özel politika gerektiren toplumsal gruplar* daha büyük risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Sosyal hizmetin bireyin refahını esas alan yaklaşımı, bu tür krizlerde hak temelli bir müdahale sürecini zorunlu kılmaktadır. Bu doğrultuda, mikro, mezzo ve makro düzeylerde yürütülen küresel "İnsan Hakları" yaklaşımlarının, hiçbir ayırım gözetmeksizin tüm insanlar için geçerli olacak şekilde, kendi kavramsal temelleri çerçevesinde yeniden değerlendirilmesi gerekmektedir.

İnsani değerler, bireylerin onurunu, özgürlüğünü ve güvenliğini korumaya yönelik etik ve moral ilkeleri içerir. Sosyal hizmet mesleği de insani değerlere dayalı olarak özel politika gerektiren toplumsal grupların korunmasını ve desteklenmesini amaçlar. Sosyal hizmet uzmanları, ayrımcılık ve hak ihlalleriyle karşı karşıya kalan yaşlı mülteciler de dahil olmak üzere yerinden edilmiş nüfusları savunmak için benzersiz bir konuma sahiptir (Karlsson ve Jönsson, 2020). Gazze'de yaşananlar, uluslararası insani yardım normları çerçevesinde değerlendirildiğinde, insan haklarına ve insani değerlere yönelik ciddi ihlallerin mevcut olduğunu göstermektedir.

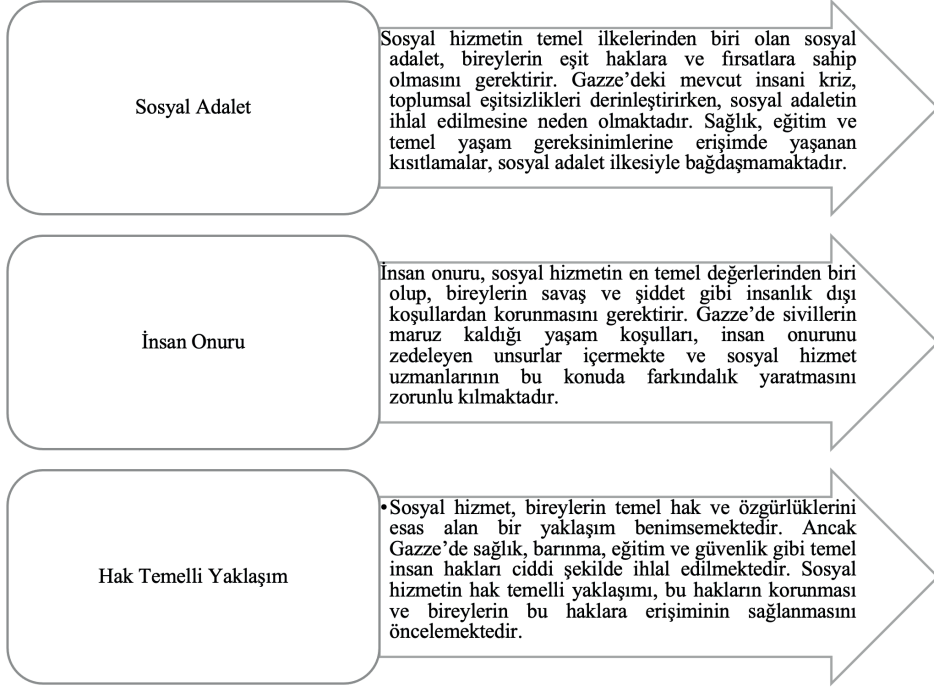
Gazze’de yaşanan insani kriz, sosyal hizmet mesleğinin etik ilkeleri ve insan hakları perspektifinden değerlendirilmesi gereken önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bu bağlamda, insani yardım süreçlerinin sürdürülebilir ve kapsayıcı olması büyük önem taşırken, sosyal hizmet uzmanları bölgedeki psikososyal destek hizmetleri, travma müdahalesi, kriz yönetimi ve insani yardım organizasyonlarında etkin rol alarak insani değerlerin korunmasına katkı sunmalıdır. Uluslararası toplumun ve sosyal hizmet profesyonellerinin, sosyal adalet ve insani değerler çerçevesinde etkin müdahalelerde bulunması ve sesini yükseltmesi, Gazze’deki mağduriyetin azaltılması açısından hayati öneme sahiptir. Çatışmaların sivilere yönelik etkilerinin en aza indirilmesi ve insani yardımların sürekliliğinin sağlanması, sosyal hizmetin temel misyonu doğrultusunda ele alınmalıdır.

II. GAZZE SOYKIRIMI BAĞLAMINDA SOSYAL ADALET, İNSAN ONURU VE HAK TEMELLİ YAKLAŞIM

Uluslararası Sosyal Hizmet Federasyonu (IFSW) ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW) Genel Kurulu tarafından 2014 yılından onaylanan sosyal hizmetin küresel tanımı şu şekildedir: “Sosyal hizmet; sosyal değişimi ve gelişimi, sosyal bütünleşmeyi, insanların güçlendirilmesini ve özgürleşmelerini destekleyen uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal hizmet, sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkelerini merkeze alır. Sosyal hizmet teorileri, beşeri bilimler, sosyal bilimler ve yerel bilgi ile desteklenen sosyal hizmet, yaşam zorluklarıyla mücadele etmek ve iyilik halini geliştirmek için insanlarla ve yapılarla çalışır. Sosyal hizmetin bu tanımı ulusal ve/veya bölgesel düzeylerde geliştirilebilir (IFSW & IASSW, 2014)”.

Sosyal hizmet disiplini, sosyal adaletin sağlanmasını, insan onurunun korunmasını ve bireylerin haklarına erişiminin güvence altına alınmasını amaçlayan bir meslek ve akademik alan olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede (Şekil 1):

Şekil 1. Gazze Krizinde Sosyal Hizmet Yaklaşımları: Adalet, Onur ve Hak Odaklılık

Sosyal hizmetin küresel olarak kabul edilen tanımından anlaşılacağı üzere sosyal hizmet disiplini, bireylerin, grupların ve toplumların refahını artırmayı amaçlayan uygulamalı bir meslek ve akademik alan olarak, sosyal adalet, insan hakları ve güçlendirme ilkeleri etrafında şekillenmektedir. Sosyal hizmetin sadece bireysel yardım ve destek süreçlerinden ibaret olmadığını, aynı zamanda toplumsal değişimi teşvik eden, yapısal eşitsizlikleri ortadan kaldırmayı hedefleyen ve sosyal bütünleşmeyi güçlendiren bir disiplin olduğunu ortaya koymaktadır (IFSW & IASSW, 2014). Sosyal hizmet; insan hakları ve sosyal adalet ilkeleri temelinde şekillenen, sosyal değişimi teşvik eden, bireylerin iyilik halini artırmayı hedefleyen bir meslektir. İnsan ilişkilerinde ortaya çıkan sorunları çözmeyi, bireyleri güçlendirmeyi ve özgürleşmelerini desteklemeyi amaçlayan sosyal hizmet, insan davranışına ve sosyal sistemlere ilişkin teorilerden yararlanarak bireylerin çevreleriyle etkileşim noktalarına müdahale eder (Duyan, 2010).

Bu bağlamda, sosyal hizmetin temel amacı bireylerin ve toplulukların güçlendirilmesini sağlamak, onların özgürleşmelerine katkıda bulunmak ve sosyal ada-

letin yaygınlaştırılmasına hizmet etmektir. Sosyal adaletin sağlanması, ekonomik, politik ve kültürel kaynaklara erişimde eşitlikçi bir yaklaşımı gerektirirken; insan onurunun korunması, her bireyin değerli ve saygıya layık olduğu prensibi-ne dayanır. Bu doğrultuda sosyal hizmet uzmanları; bireylerin kendi yaşamları üzerinde daha fazla kontrol sahibi olmasını sağlamak için onları desteklemeye, haklarını savunmaya ve toplumdaki özel politika gerektiren toplumsal grupların maruz kaldığı yapısal engelleri ortadan kaldırmaya yönelik politikalar geliştirmeye çalışırlar.

Ayrıca sosyal hizmet disiplini yerel ve küresel ölçekte farklı bağlamlara uyarlanabilen esnek ve dinamik bir yapıya sahiptir. Beşerî bilimler, sosyal bilimler ve yerel bilgi sistemleriyle desteklenen sosyal hizmet teorileri, toplumsal problemlere müdahale ederken kültürel bağlamları ve tarihsel süreçleri dikkate almayı gerektirir. Örneğin, bir ülkede sosyal hizmet politikaları ekonomik eşitsizlik ve yoksullukla mücadeleye odaklanırken, başka bir ülkede mülteci hakları veya çocuk koruma sistemleri üzerine yoğunlaşabilir. Bu durum, sosyal hizmetin tek tip bir yaklaşım yerine, bağlamsal ve ihtiyaç temelli bir disiplin olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak, sosyal hizmet disiplini bireysel refahı artırmanın ötesinde, sosyal yapıları dönüştürmeye ve toplumun daha adil bir düzen içinde işlemesini sağlamaya yönelik bir meslek ve akademik alan olarak konumlanmaktadır. İnsan haklarını, sosyal adaleti ve eşitliği temel alan bu disiplin, bireylerin haklarına erişiminin güvence altına alınmasını sağlamak için hem mikro (birey ve aile düzeyi) hem de makro (toplumsal ve politik düzey) müdahaleler geliştirir. Böylece sosyal hizmet uzmanları hem bireysel danışmanlık ve destek sağlama görevini yerine getirirken hem de sosyal politikaların oluşturulmasına katkıda bulunarak toplumsal değişimi teşvik eden bir aktör rolü üstlenmektedirler.

Sosyal hizmet disiplininin temelinde insan hakları, sosyal adalet ve eşitlik gibi evrensel değerler vardır. Bu perspektiften bakıldığında, İsrail'in Gazze'de yürüttüğü soykırım, işgal ve insanlık dışı uygulamalar, uluslararası insancıl hukukun ihlalleri, sivillerin hedef alınması, kitlesel yerinden edilmeler ve yaşam hakkı başta olmak üzere temel insan haklarının sistematik olarak ihlal edilmesi nedeniyle ağır insanlık suçları ve soykırım olarak değerlendirilebilir. Sosyal hizmet disiplini, insan hakları, sosyal adalet ve eşitliği temel alan bir meslek ve akademik alan olarak, bireylerin haklarını korumayı, sosyal yapıları dönüştürmeyi ve daha adil bir toplumsal düzen oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu perspektiften bakıldığında,

İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği sistematik saldırılar ve insan hakları ihlalleri, sosyal hizmetin temel değerleriyle doğrudan çelişmektedir.

Sosyal hizmet uzmanları, mikro düzeyde bireylerin ve ailelerin maruz kaldığı travma, şiddet ve yoksulluğa müdahale ederken, makro düzeyde de bu tür sistematik insan hakları ihlallerine karşı sosyal adalet mücadelesi vermekle yükümlüdür (Lundy, 2004; Turner ve Maschi, 2015) . Gazze'de yaşananlar, yalnızca bireysel düzeyde değil, toplumsal ve politik düzeyde de bir adaletsizlik ve insanlık dramıdır (Güzel, 2024: 661). Sosyal hizmet mesleği, bu tür yapısal şiddet biçimlerine karşı sesini yükseltmeli, uluslararası dayanışmayı güçlendirmeli ve mağdurların haklarını savunmak için politika değişikliği için çaba göstermelidir. Gazze'de yaşananlar, insan hakları ihlalleri ve sosyal adaletin yok sayılması bağlamında bir soykırım olarak değerlendirilmektedir. BM'nin soykırım tanımına göre, bir topluluğun tamamen ya da kısmen yok edilmesini amaçlayan eylemler soykırım kapsamına girer. İsrail'in Gazze'deki saldırıları, sivil nüfusun kasıtlı olarak hedef alınması, temel yaşam kaynaklarının (su, gıda, elektrik, sağlık hizmetleri) kesilmesi ve kitlesel zorla yerinden edilmeler gibi eylemler bu tanıma uymaktadır.

Sosyal hizmetin temel ilkeleri ışığında, Gazze'deki durumun bir insanlık trajedisini olarak tanınması, uluslararası hukukun uygulanması için baskı oluşturulması ve barışçıl, adil bir çözüm için çaba gösterilmesi gerekmektedir. Sosyal hizmet disiplini yalnızca bireysel yardım ve destek sağlamakla sınırlı kalmayıp, aynı zamanda insan haklarını savunarak yapısal adaletsizliklere karşı mücadele etmeyi de kapsamaktadır. Bu bağlamda, sosyal hizmet uzmanları ve akademisyenler, Gazze'de sivillere yönelik gerçekleştirilen saldırılar karşısında sessiz kalmamalı; insan hakları ihlallerini belgeleyerek uluslararası kamuoyuna duyurmalı, mağdurlara psikososyal destek sunmalı ve insani yardım süreçlerine aktif katkı sağlamalıdır. Böylece küresel ölçekte adalet talebinin güçlendirilmesi ve kalıcı çözümler için toplumsal farkındalık yaratılması mümkün olacaktır.

Sosyal hizmetin makro düzeydeki rolü, sadece bireylere yönelik müdahalelerle sınırlı kalmaz; aynı zamanda insan hakları ihlallerine karşı toplumsal farkındalık yaratmak, uluslararası platformlarda adalet talep etmek ve barışı savunmak gibi sorumlulukları da içerir. Bu bağlamda, Gazze'de yaşanan soykırımın önlenmesi ve failerin uluslararası hukuk önünde hesap vermesi için sosyal hizmet uzmanları, insan hakları örgütleriyle iş birliği yapmalı, akademik dünyada bu konuyu ele almalı ve mağdurların sesini duyurmalıdır.

Sonuç olarak sosyal hizmetin temel değerleri; Gazze’de yaşananların sadece insani bir kriz değil, bilinçli ve sistematik bir soykırım olduğunu ortaya koymaktadır (Bozbuğa, 2025: 275). Sosyal hizmet uzmanları, bu süreçte sosyal adalet ve insan hakları savunuculuğu yaparak hem mağdurlara destek olmalı hem de uluslararası düzeyde adaletin sağlanması için mücadele etmelidir.

Sosyal hizmet; insan hakları, sosyal adalet ve eşitlik ilkeleri üzerine temellenen, dinamik ve çok yönlü bir disiplindir (Küçükkaraca, 2013). Sürekli dönüşen ve giderek karmaşılaşan toplumsal yapılar içinde bireylerin, grupların ve toplumların güçlenmesine katkı sunan vazgeçilmez bir meslek olarak öne çıkar (Duyan, 2003). Değişen ihtiyaçlar ve sosyal sorunlar karşısında esnek, yenilikçi ve insan odaklı çözümler üretirken, aynı zamanda savunuculuk ve sosyal dönüşüm misyonunu da sürdürür. Bu bağlamda sosyal hizmet, yalnızca mevcut sorunlara müdahale etmekle kalmaz, aynı zamanda adil, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir toplum inşasına da aktif olarak katkıda bulunur. Kriz durumlarında (savaş, soykırım, kitlesel şiddet, göç ve insani felaketler) sosyal hizmet uzmanları hem bireysel hem de toplumsal düzeyde müdahaleler geliştirerek mağdurların haklarını korumak ve toplumsal iyileşmeyi sağlamakla yükümlüdür. İsrail’in Gazze’de gerçekleştirdiği sistematik şiddet, uluslararası hukukun açık ihlalleri ve insanlığa karşı işlenen suçlar kapsamında değerlendirildiğinde, sosyal hizmet uzmanlarının bu süreçteki rolleri kritik önem taşımaktadır.

III. İSRAİL’İN GAZZE’DE İŞLEDİĞİ SOYKIRIM BAĞLAMINDA SOSYAL HİZMET UZMANLARININ KRİZ DURUMLARINDAKİ ROLÜ

Sosyal hizmet; insan hakları ve sosyal adalet temelinde şekillenen bir disiplin olarak, kriz durumlarında savunmasız grupların korunmasını ve yapısal adaletsizliklere karşı mücadele edilmesini öngörür (Başer vd., 2017; Zengin ve Altındağ, 2016). Bu bağlamda, sosyal hizmet uzmanları, insan haklarının korunması ve desteklenmesi için aktif bir rol üstlenir (Zengin ve Altındağ, 2016). Kriz müdahalelerinde, uzmanlar sistematik ve kısa süreli stratejiler uygulayarak, müracaatçıların kriz öncesi işlevselliğine dönmesini hedefler (Aktaş, 2003). Sosyal hizmet, insan hakları ve sosyal adalet kavramları üzerine inşa edilmiş olup, bu alanlar arasında ortak bir kader birliği söz konusudur (Yıldırım ve Aslan, 2019). İsrail’in Gazze’de gerçekleştirdiği sistematik şiddet, kitlesel ölümler, zorla yerinden etmeler ve insani kriz, uluslararası hukuk çerçevesinde soykırım, etnik temizlik ve insanlığa karşı suç kapsamında değerlendirilmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, bu tür krizlerde hem mikro (bireysel/aile) hem de makro (toplumsal/politik) düzeyde müdahalelerde bulunarak kritik bir rol oynamaktadır.

A. MİKRO DÜZEYDE SOSYAL HİZMET MÜDAHALELERİ: BİREYSEL VE AİLE DESTEK SİSTEMLERİ

Gazze’de yaşanan savaş ve insan hakları ihlalleri, bireylerde derin travma, kaygı, yas ve çaresizlik duygularına yol açmaktadır. Gazze Şeridi’ndeki ortaokul öğrencilerinde savaş travması ile TSSB (Travma Sonrası Stres Bozukluğu), anksiyete ve depresyon sorunları arasındaki ilişkiyi araştıran bir araştırmada ergenler arasında yüksek oranda TSSB’nin, anksiyete ve depresyon ile ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Qeshta vd., 2019). Son zamanlarda yapılan araştırmalar, Gazze’de devam eden çatışmanın ciddi psikolojik etkilerini vurgulamaktadır. Uzun süreli işgal, şiddet ve ekonomik zorluklar; o bölgede yaşayan 2,1 milyon Filistinli arasında yaygın depresyon, TSSB ve diğer ruh sağlığı sorunlarına neden olmuştur (Sönmez ve Hocaoglu, 2024). Sosyal hizmet uzmanlarının bu bağlamdaki rolleri şunları içerir:

- *Psikososyal Destek:* Savaş mağdurlarına travma odaklı terapi, psikolojik ilk yardım ve grup destek çalışmaları sunmak.
- *Aile ve Çocuk Koruma:* Yetim kalan çocuklar, kayıp aile üyeleri ve cinsel şiddet mağdurları için güvenli alanlar oluşturmak.
- *Temel İhtiyaçların Karşılanması:* Gıda, barınma, sağlık hizmetleri ve hijyen malzemelerine erişim için kaynak sağlamak.
- *Kriz Danışmanlığı:* Bireylerin yaşadıkları şiddeti anlamlandırmalarına ve baş etme mekanizmaları geliştirmelerine yardımcı olmak.

Sosyal hizmet uzmanlarının kriz ve travma durumlarına müdahalesi, Gazze’deki insani yardım faaliyetlerinin etkili yürütülmesini sağlayabilir. Son zamanlarda sözde yardımlar dağıtılırken insanların üzerine ateş açılması ve insanların açlıkla sınandığı bir zamanda öldürülmesinin önüne acilen geçilmesi için harekete geçilmesi sağlanmalıdır. Uluslararası insani yardım organizasyonlarının sosyal hizmet uzmanlarıyla iş birliği yapması hayati önem taşımaktadır. Sosyal hizmet disiplini, temelini insan onuru, sosyal adalet ve evrensel insan hakları ilkelerinden alarak, kriz durumlarında en özel politika gerektiren toplumsal grupların korunmasını ve toplumsal refahın sağlanmasını hedefler. Gazze’de devam eden insani kriz, bu bağlamda sosyal hizmetin etik ve mesleki sorumluluklarını acil bir şekilde gündeme getirmektedir.

Gazze’de devam eden çatışma, sosyal hizmetlerin ve insani yardımların sağlanmasını ciddi şekilde etkilemiştir. Sosyal hizmet uzmanları, ağır iş yükleri ve

stresli çalışma koşulları nedeniyle mesleki uygulamalarında önemli zorluklarla karşılaşmaktadır (Zengin ve Çalış, 2017). Abluka ve sürekli bombardıman, sosyal hizmet uzmanlarının çalışmalarını büyük ölçüde engellemiş ve uluslararası insani yardım kuruluşlarının erişimini kısıtlamıştır (Salduz vd., 2024). Sağlık sisteminin tahrip edilmesi, uzun süreli çatışma ve ekonomik yoksunluk nedeniyle artan ruh sağlığı sorunları için temel tedaviyi bile engellemiştir (Sönmez ve Hocaoglu, 2024).

B. MAKRO DÜZEYDE SOSYAL HİZMET MÜDAHALELERİ: TOPLUMSAL VE POLİTİK SAVUNUCULUK

Makro düzeyde, sosyal hizmet uzmanları toplum temelli uygulamalara katılır, endişeleri belirler ve sosyal adalet için mücadele etmek üzere sosyal eylemi kolaylaştırır (Lundy, 2011). Sosyal hizmet disiplini, yalnızca bireysel düzeyde değil, sistematik adaletsizliklere karşı da mücadele etmeyi gerektirir. İşgalci İsrail'in Gazze'de yürüttüğü politikalar, bir apartheid rejimi ve sömürgeci şiddet olarak tanımlandığından sosyal hizmet uzmanlarının bu alandaki sorumlulukları şunlardır (Kuru, 2024):

- *İnsan Hakları İhlallerini Belgelemek ve Bunları yayımlamak:* BM ve insan hakları örgütleriyle işbirliği yaparak savaş suçlarını raporlamak ve aynı zamanda BM kararlarının uygulanmasını sağlamak.
- *Sosyal Adalet Savunuculuğu:* Uluslararası kamuoyunu harekete geçirmek, medyada doğru bilgi yayılımını sağlamak ve politik baskı oluşturmak.
- *Politika Değişikliği için Çalışmak:* Hükümetler ve sivil toplum kuruluşlarıyla (STK) işbirliği yaparak Gazze'ye yönelik ambargonun kaldırılması, mülteci haklarının korunması ve cezasızlığın sona erdirilmesi için lobi faaliyetleri yürütmek. Bu süreçte güçlü olanın değil, haklı olanın yanında olmak için mücadele etmek.
- *Dayanışma Ağları Oluşturmak:* Küresel sosyal hizmet örgütleri, akademisyenler ve aktivistlerle iş birliği yaparak Filistin halkına destek mekanizmaları geliştirmek ve üniversitelerde zorla susturulan öğrencilerle bağlantı kurarak ağları güçlendirmek.

Sosyal hizmet disiplini, bireysel ve sistemik düzeylerde sosyal adaleti savunmayı amaçlar (Kolay Çepni, 2024: 515). Bu disiplin, bireylerin refahını artırma ve toplumsal eşitsizliklere karşı mücadele etme misyonunu taşır (Başer vd., 2017). Sistemik sosyal hizmet yaklaşımı, bireylerin davranışlarını geniş bir sistem için-

de değerlendirek, sosyal sorunlara bütüncül çözümler sunar (Ataman, 2024). Sosyal hizmet uzmanları *özel politika gerektiren toplumsal grupların* mesleki eğitimi ve istihdamı gibi konularda toplumla sosyal hizmet perspektifinden projeler yürüterek, sosyal adaleti ilerletmeye çalışır (Buz ve Uslu, 2019: 41). Araştırmalar; sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin yüksek olduğunu, ancak sosyal/politik savunuculuk düzeylerinin orta seviyede kaldığını göstermektedir. Çalışma ortamı, cinsiyet ve sivil toplum kuruluşlarına üyelik gibi faktörler, uzmanların savunuculuk düzeylerini etkilemektedir (Bozdemir ve Kılıç Ceyhan, 2021; Gürhan Duran ve Yurtsever, 2024).

IV. SOSYAL HİZMETİN ETİK İLKELERİ VE FİLİSTİN DİRENİŞİYLE DAYANIŞMA

Araştırmalar, klinik uygulamalarda baskıyı tanımanın ve ele almanın karmaşık doğası nedeniyle sosyal hizmet uzmanları için zor olabileceğini gösterse de sosyal hizmet mesleği, IFSW ve NASW (ABD Sosyal Hizmet Uzmanları Birliği) gibi kuruluşların etik ilkeleri doğrultusunda, ezilenlerin yanında durmayı ve sistematik baskıya karşı durmayı zorunlu kılar (Kolay Çepni, 2024: 515). Bu bağlamda:

- Gazze'deki soykırım sessizlikle geçirilemez. Sosyal hizmet uzmanları, mesleki sorumlulukları gereği İsrail'in insan hakları ihlallerini kınamalıdır. Sosyal hizmetin sessiz kalmama yükümlülüğü vardır. Sosyal hizmet uzmanları, sessiz kalmayarak ve tarafsızlık iddiasına sığınmayarak, Gazze'de yaşanan insanlık trajedisine karşı aktif bir duruş sergilemelidir. Hem bireysel düzeyde psikososyal destek sağlamalı, hem de politik düzeyde İsrail'in soykırım suçlarının durdurulması için küresel mücadeleye katılmalıdır.
- Yapısal şiddetin kaynağına odaklanılmalıdır. Sadece mağdurlara terapötik destek vermek yeterli değildir; işgal, apartheid ve sömürgecilik gibi kök nedenler ele alınmalıdır.
- Uluslararası dayanışma esastır. Sosyal hizmet örgütleri, BM'nin Filistinlilere yönelik soykırım uyarılarını dikkate alarak acil eylem çağrılarını yapmalıdır.

Sosyal hizmet uzmanlarının kriz durumlarında savunuculuk, psikososyal destek ve toplumsal rehabilitasyon rolleri vardır. Sosyal hizmet uzmanları, kriz durumlarında bireylerin ve toplulukların psikososyal iyilik halini koruma, haklarını savunma ve uzun vadeli rehabilitasyon süreçlerini destekleme noktasında kri-

tik roller üstlenmektedirler. Gazze’de devam eden insani kriz bağlamında sosyal hizmet uzmanlarının üç temel rolü öne çıkmaktadır. Ancak bu üç temel rolden önce, sosyal hizmet uzmanlarının en temel sorumluluğu Filistin halkının haklı davasının yanında olmak için doğru bir bakış açısına ve perspektife sahip olmalarıdır.

- *Savunuculuk:* Sosyal hizmet mesleği, özel politika gerektiren toplumsal grupların haklarını koruma ve onların sesi olma sorumluluğunu taşır. Gazze’de sivillerin maruz kaldığı insan hakları ihlallerine karşı farkındalık oluşturmak, uluslararası mekanizmalar aracılığıyla hukuki ve insani yardım süreçlerine katkı sağlamak sosyal hizmet uzmanlarının önemli rollerindendir.
- *Psikososyal Destek:* Çatışmaların bireyler üzerindeki psikolojik ve sosyal etkileri derin olmakla birlikte, travma sonrası stres bozukluğu, kaygı ve depresyon gibi psikolojik sorunların yaygınlaşmasına yol açmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları, kriz bölgelerinde travma müdahalesi, destekleyici terapi ve toplum temelli ruh sağlığı hizmetleri sunarak bireylerin dayanıklılığını artırmada önemli roller üstlenmektedir.
- *Toplumsal Rehabilitasyon:* Gazze’de yaşanan kriz, yalnızca bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de uzun vadeli olumsuz etkiler yaratmaktadır. Sosyal hizmet uzmanları; savaş mağdurlarının topluma yeniden entegrasyonunu sağlamak, eğitim ve istihdam olanaklarını artırmak, topluluk temelli dayanışmayı teşvik etmek gibi süreçlerde aktif rol almalıdır.

Gazze’de devam eden insani kriz, sosyal hizmetin temel değerleri olan sosyal adalet, insan onuru ve hak temelli yaklaşım çerçevesinde ele alındığında, büyük çaplı ihlallerin yaşandığı görülmektedir. Sosyal hizmet uzmanları, bu krize yönelik savunuculuk, psikososyal destek ve toplumsal rehabilitasyon süreçlerinde aktif rol alarak, bireylerin ve toplulukların iyilik halini desteklemelidir. Uluslararası toplumun bu süreçte sosyal hizmet ilkeleri doğrultusunda müdahale etmesi, Gazze’deki insani krizle mücadelede kritik bir öneme sahiptir.

V. GAZZE’DEKİ TRAVMANIN PSİKOSOSYAL ETKİLERİ

Gazze’de süregelen çatışmalar ve insan hakları ihlalleri, bireylerde ve topluluklarda derin psikososyal travmalara yol açmaktadır. Savaş, zorunlu yerinden edilme, yakınlarını kaybetme ve sürekli tehdit altında yaşama gibi olgular, bireylerde TSSB, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik rahatsızlıkların yaygınlaşma-

sına neden olmaktadır. Özellikle çocuklar ve gençler, erken yaşta maruz kaldıkları travmatik deneyimler nedeniyle uzun vadeli bilişsel, duygusal ve davranışsal sorunlar yaşayabilmektedir. Bu süreç, bireysel düzeyde ruhsal çöküntüye yol açarken, aile içi ilişkileri ve sosyal bağları da zayıflatarak toplumsal dayanışmanın zarar görmesine neden olmaktadır.

Gazze’de travmanın psikososyal etkileri üzerine yapılan araştırmalar, özellikle çocuklar arasında TSSB, anksiyete ve depresyon dahil olmak üzere yüksek düzeyde ruh sağlığı sorunları olduğunu ortaya koymaktadır (Espíe, vd., 2009; Thabet ve Vostanis, 2011). Bu sorunlar devam eden siyasi şiddet, ablukalar ve sosyo-ekonomik sıkıntılar nedeniyle daha da kötüleşmektedir (Diab, vd., 2023; Thabet, 2015). Gazze’deki ruh sağlığı hizmeti sağlayıcıları, psikolojik göstergelerin daha geniş bir insan hakları ve sosyal adalet çerçevesi içinde anlaşılmasının önemini vurgulamaktadır (Diab, vd., 2023). Kısa süreli psikoterapi, savunmasız nüfuslarda psikiyatrik bozuklukların tedavisinde umut vaat etmektedir ve çocuklar yetişkinlere kıyasla daha yüksek iyileşme oranları göstermektedir (Espíe, vd., 2009). Dayanıklılık ve yaşam kalitesi, kuşatma ve kapatılma nedeniyle yaşanan stresten olumsuz etkilenmektedir (Thabet ve Vostanis, 2011). Çalışmalar, etkilenen nüfusun sıkıntısını hafifletmek ve dayanıklılığını artırmak için hem bireysel ruh sağlığını hem de daha geniş sosyopolitik faktörleri ele alan müdahalelere duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır (Diab, vd., 2023; Thabet ve Vostanis, 2011).

Gazze’deki savaş, Filistinliler arasında özellikle de çocuklar ve ergenler üzerinde ciddi psikolojik travmalara yol açmıştır. Yapılan araştırmalarda; savaşla ilgili travmatik olaylara maruz kalan siviller arasında yüksek oranda TSSB, anksiyete ve depresyon olduğu tespit edilmiştir (Thabet, vd., 2013, 2014). Kuşatma altındaki nüfusa kasıtlı olarak korku, çaresizlik ve uyku yoksunluğu yaşatılması, Filistinlilerin dayanıklılığını potansiyel olarak zayıflatan ve karmaşık travmatik tepkilere yol açan kitlesel işkence olarak nitelendirilmiştir (Shehadeh, 2015). Bu süregelen travmanın uzun vadeli ruh sağlığı etkisinin gelecek nesilleri etkilemesi beklenmektedir ve çocuklar kritik gelişim aşamalarında özellikle savunmasızdır (Javanbakht, 2024). Etkilenen bireyler arasındaki başa çıkma stratejileri arasında sosyal destek arama ve zorlu faaliyetlerde bulunma yer alırken, TSSB’si olanlar sorunlardan kaçınma ve profesyonel yardım talep etme eğilimindedir (Thabet, vd., 2014). Gazze nüfusunun ruh sağlığı ihtiyaçlarının karşılanması, savaş travmasının kalıcı etkilerini hafifletmek için hayati önem taşımaktadır.

Toplumsal düzeyde ise Gazze’de yaşanan kronik travma, kolektif kimlik algısını ve toplumsal dayanıklılığı etkilemektedir. Travmanın nesiller arası aktarımı,

topluluk içinde sürekli bir belirsizlik ve güvensizlik hissi yaratmakta, sosyal uyum mekanizmalarını zayıflatmaktadır. Eğitim ve istihdam olanaklarının kısıtlanması, ekonomik çöküş ve sosyal hizmetlere erişimde yaşanan ciddi engeller, bireylerin yalnızca psikolojik iyilik hallerini değil, aynı zamanda sosyal işlevselliğini de olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla Gazze'deki travmanın bireysel ve toplumsal düzeyde kalıcı etkilerini azaltabilmek için kapsamlı psikososyal destek programlarının geliştirilmesi, topluluk temelli rehabilitasyon çalışmalarının artırılması ve uluslararası iş birliğiyle sürdürülebilir iyileşme süreçlerinin oluşturulması hayati önem taşımaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma, İsrail'in Gazze Şeridi'nde gerçekleştirdiği sistematik insan hakları ihlallerini ve soykırım boyutuna ulaşan şiddeti, sosyal hizmet disiplininin etik ilkeleri ve insan hakları perspektifi çerçevesinde ele almıştır. Araştırma bulguları, Gazze'de yaşanan insani krizin yalnızca siyasi-askeri bir çatışma değil, aynı zamanda evrensel insan hakları normlarının çöküşü olduğunu ortaya koymaktadır. Sosyal hizmet mesleğinin temel değerleri olan insan onuru, sosyal adalet ve hak temelli yaklaşım bağlamında, İsrail'in uygulamaları soykırım, etnik temizlik ve insanlığa karşı suç kapsamında değerlendirilmelidir.

Gazze, sosyal hizmetin evrensel ilkelerinin test edildiği bir insanlık dramıdır. Sosyal hizmet mesleğinin “adalet odaklı” yaklaşımı, yalnızca bireysel iyileştirme değil, sistematik ihlallerin sonlandırılması için küresel eylemi zorunlu kılmaktadır. Bu aynı zamanda bir sosyal hizmet uzmanının etik sorumluluğudur. Sosyal hizmet uzmanları hiç kimseden talimat almaksızın resen hareket edilerek bu rolün gereği yapılmalıdır. Çünkü sosyal hizmet disiplini, insan haklarını ve sosyal adaleti temel alan bir meslek olduğu için Gazze'de yaşanan soykırıma karşı sessiz kalamaz. Sosyal hizmet uzmanları, hem savaş mağdurlarına yönelik doğrudan destek sağlayarak hem de uluslararası hukuk çerçevesinde adalet mücadelesine katkıda bulunarak kriz ortamlarında aktif rol oynamalıdır.

İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği soykırım, sadece bir savaş suçu değil, aynı zamanda uluslararası hukuka ve insan haklarına açık bir meydan okumadır. Sosyal hizmet uzmanları; bu tür insan hakları ihlallerine karşı farkındalık yaratmalı, mağdurlara destek olmalı ve uluslararası toplumu harekete geçirmek için gerekli girişimlerde bulunmalıdır.

Bu bağlamda, sosyal hizmet yalnızca bireysel yardım ve destek mekanizmalarını değil, aynı zamanda yapısal değişimi ve sosyal adaleti sağlayan bir müca-

dele alanını da kapsamalıdır. Gazze'deki trajedi karşısında sosyal hizmetin rolü, insanlığın ortak vicdanının sesi olmak ve soykırımın durdurulması için aktif çaba göstermektir.

En nihayetinde söylenebilecek en değerli şey; Gazze, sosyal hizmet mesleğinin varoluşsal sınavıdır. Filistin'deki insani kriz, yalnızca bir siyasi çatışma değil, aynı zamanda bir sosyal hizmet ve insan hakları meselesidir. Disiplinimiz, “bi-rey-çevre” etkileşimini savunurken, İsrail'in devlet terörü ve şiddeti karşısında sessiz kalmaz. Bu nedenle IASSW ve IFSW sosyal hizmet öğrencileri ve akademisyenler:

1. Gazze'deki meslektaşlarla dayanışma ağları kurmayı (mağdurun sesi olmalı)
2. İnsani krizin boyutlarını belgelemek için saha araştırmaları yapmayı
3. Mesleki etik kurulları aracılığıyla politik baskı oluşturmayı ve sesini meslek elemanları olarak yükseltmeyi yerine getirmeleri gereken acil görevler olarak benimsemelidir.

Unutulmamalıdır ki; soykırım karşısında tarafsızlık, failliğin ta kendisidir. Gazze'deki insani kriz, temel değerlerin hiçe sayıldığı bir dönem olarak tarihe geçmektedir. Sosyal hizmet uzmanlarının bu bağlamda farkındalık oluşturma, insani yardım organizasyonları ile iş birliği yapma ve savunuculuk görevlerini yerine getirmesi kritik önem taşımaktadır. Uluslararası kamuoyunun dikkatini Gazze'deki insan hakları ihlallerine çekmek için bilimsel ve akademik çalışmaların artırılması gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki; sosyal hizmet uzmanları, tarafsız kalınamayacak bir insanlık dramı karşısında etik sorumluluk gereği harekete geçmelidir. Filistin halkının maruz kaldığı zulüm, yalnızca onların değil, tüm insanlığın ortak meselesidir ve sosyal hizmet mesleği, bu mücadelede adaletin ve vicdanın sesi olmalıdır.

Son söz olarak, Gazze'deki travmanın etkilerinin nesiller boyu sürmemesi için acil ve kalıcı çözümler üretilmeli, bu konuda uluslararası toplumun sorumluluk üstlenmesi sağlanmalıdır. Sosyal hizmet mesleği, bu süreçte mağdurların sesi, savunucusu ve dayanışmanın öncüsü olmalıdır.

KAYNAKÇA

Abu Hasballah, B. A. (2024). The crime of displacement and forced eviction in light of the provisions of international criminal law: An applied study on the Israeli war on Gaza 2023–2024. *International Journal Papier*, 5(4), 133–144.

Abuaisha, N. M. A., & Canik, M. E. (2023, March 25). Gazze’de 7 Ekim’den beri kaydedilen ölü ve yaralı sayısı toplam nüfusun yüzde 7’sini oluşturuyor. Anadolu Ajansı.

Akkaya, M., & Gürsu, O. (2024). Gazze soykırımı bağlamında Türkiye’de yapılan çalışmaların bibliyometrik analizi. *Burdur İlahiyat Dergisi*, Gazze, 95–105, 18 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.59932/burdurilahiyat.1576500> adresinden alındı.

Aksoy, M. (2020). Ortadoğu’nun yapılanması ve dışsal müdahaleler. *Tarih ve Gelecek Dergisi*, 6(4), 1565–1573, 10 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.21551/jhf.840854> adresinden alındı.

Aktaş, A. M. (2003). Kriz durumlarında sosyal hizmet müdahalesi. *Kriz Dergisi*, 11(3), 37–44, 17 Şubat 2025 tarihinde https://doi.org/10.1501/Kriz_0000000196 adresinden alındı.

Albaik, Z. (2022). Beytülmakdis meselesinde “İsrail” perspektifi karşısında Filistinlilerin perspektifinin desteklenmesi konusunda sosyal medyanın rolü. *Journal of Islamicjerusalem Studies*, 22(1), 31–46, 19 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.31456/beytulmakdis.1125860> adresinden alındı.

Anadolu Ajansı. (2025, 10 Mart). *BM’ye göre İsrail’in Gazze’ye tüm yardım girişlerini engellemesi uluslararası hukuka aykırı*, 19 Şubat 2025 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bmye-gore-israilin-gazzeye-tum-yardim-girislerini-engellemesi-uluslararasi-hukuka-aykiri/3504984> adresinden alındı.

Aqtam, I. (2025). A narrative review of mental health and psychosocial impact of the war in Gaza. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 31(2), 89–96, 11 Şubat 2025 tarihinde <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:276802524> adresinden alındı.

Arı, Y. (2023). Bir insanlık suçu ve soykırım trajedisi: İsrail’in Filistinlilere uyguladığı devlet terörü nedeniyle yargılanması gerektiğine dair bir değerlendirme. *Darulhadis İslami Araştırmalar Dergisi*, 5, 22–44, 19 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.61216/darulhadis-dergisi.1392165> adresinden alındı.

Avcı, A., & Türkmen, E. N. (2025). Gazze’de yıkımın yol açtığı salgın riski: Çocuk felci [Risk of epidemic caused by destruction in Gaza: Polio]. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(2), 850–858.

Ataman, E. (2024). Bir uygulama yöntemi olarak sistemik sosyal hizmet. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(90), 867–881, 03 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.17755/esosder.1401164> adresinden alındı.

Başer, D., Kalaycı Kırlioğlu, H. İ., & Kırlioğlu, M. (2017). Sosyal hizmet ve Bauman: Sosyal adalet. Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(2), 1007–1020, 02 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.336916> adresinden alındı.

Bozdemir, R., & Kılıç Ceyhan, E. (2021). Kamu ve sivil toplumda çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin karşılaştırılması. Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi, 3(12), 956–970.

Bozbuğa, H. N. (2025). Kötülüğün sıradanlaşması: Gazze soykırımı örneği. *Diyanet İlmî Dergi*, 61(1), 275–296, 01 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.61304/did.1578346> adresinden alındı.

Buz, S., & Uslu, B. (2019). Türkiye’de geçici koruma altındaki Suriyeli bireylerin mesleki eğitimi ve istihdamı: Toplumla sosyal hizmet saha örneği. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1), 41–54. 03 Mart 2025 tarihinde <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.544744> adresinden alındı.

Çoban, R. (2017). Sosyal adalet, eşitlik ve sosyal hizmet. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(4), 252–260.

Diab, M., Veronese, G., Abu Jamei, Y., Hamam, R., Saleh, S., Zeyada, H., & Kagee, A. (2023). Psychosocial concerns in a context of prolonged political oppression: Gaza mental health providers’ perceptions. *Transcultural Psychiatry*, 60(3), 02 Mart 2025 tarihinde <https://doi.org/10.1177/13634615211062968> adresinden alındı.

Duyan, V. (2003). Sosyal hizmetin işlev ve rolleri. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 14(2), 1–22.

Duyan, V. (2010). Sosyal hizmet: Temelleri, yaklaşımları, müdahale yöntemleri (1. baskı). Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği.

Espié, E., Gaboulaud, V., Baubet, T., Casas, G., Mouchenik, Y., Yun, O., Graiss, R. F., & Moro, M. R. (2009). Trauma-related psychological disorders among Palestinian children and adults in Gaza and West Bank, 2005–2008. *International Journal of Mental Health Systems*, 3, 21. 05 Mart 2025 tarihinde <https://doi.org/10.1186/1752-4458-3-21> adresinden alındı.

Faris, M., Abutair, A. S., Elfarra, R. M., et al. (2024). Catastrophic hunger in Gaza: Unprecedented levels of hunger post-October 7th. A real population-based study from the Gaza Strip. *MedRxiv*. 27 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.1101/2024.08.21.24312386> adresinden alındı.

Gedik, M. (2020). Endüstriyel sosyal hizmetlerin insan hakları yaklaşımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1138–1150.

Gedik, M. (2024). Küresel bağlamda insan hakları ve sosyal politikaların bibliyometrik analizi ve İsrail-Filistin/Gazze olaylarının sosyal hizmet perspektifinde değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 13(4), 1980–2004, 22 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.37989/gumussagbil.1459544> adresinden alındı.

Gerhard, W., & Florian, J. (2020). Four crimes against humanity, 03 Mart 2025 tarihinde <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:230665719> adresinden alındı.

Gürhan Duran, E., & Yurtsever, E. (2024). Sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğunun incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35(2), 269–290, 22 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.33417/tsh.1324204> adresinden alındı.

Gürsu, O. (2024). Kötülüğün sıradanlaştırılması: Gazze soykırımı bağlamında psikolojik bir analiz. *Burdur İlahiyat Dergisi*, 8, 130–149, 05 Mart 2025 tarihinde <https://doi.org/10.59932/burdurilahiyat.1476096> adresinden alındı.

Güzel, İ. H. (2024). 7 Ekim sonrası gerçekleşen insan hakları ihlalleri üzerine bir inceleme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 661–681, 05 Mart 2025 tarihinde <https://doi.org/10.15869/itobiad.1439091> adresinden alındı.

Hussein, S., Ahmed, S. K., Qurbani, K., Fareeq, A., & Essa, R. A. (2024). Infectious diseases threat amidst the war in Gaza. *Journal of Medicine, Surgery, and Public Health*, 2, 100067, 08 Mart 2025 tarihinde <https://doi.org/10.1016/j.glmedi.2024.100067> adresinden alındı.

International Federation of Social Workers [IFSW], & International Association of Schools of Social Work [IASSW]. (2014). *Global definition of social work*. 07 Mart 2025 tarihinde <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> adresinden alındı.

Javanbakht, A. (2024). Gaza's hidden crisis: Adults, children, and generations of psychological torment to come. *European Journal of Psychotraumatology*, 15(1), 2416824, 20 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.1080/20008066.2024.2416824> adresinden alındı.

Kalkan Özhelvacı, E. (2022). Zionism's plans and attempts against the al-Aqsa Mosque before and after the 1967 war. *Filistin Araştırmaları Dergisi*, 11, 45–69, 20 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.34230/fiad.929189> adresinden alındı.

Karlsson, S. G., & Jönsson, J. H. (2020). Forced migration, older refugees and displacement: Implications for social work as a human rights profession. *Journal of Human Rights and Social Work*, 5(3), 212–222, 30 Ocak 2025 tarihinde <https://doi.org/10.1007/s41134-020-00120-6> adresinden alındı.

Kolay Çepni, Ş. (2024). Baskı karşıtı uygulama: Baskıyı tanımak ve klinik uygulamada ele almak. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 35(3), 515–536, 02 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.33417/tsh.1405555> adresinden alındı.

Küçükkaraca, N. (2013). İnsan hakları, sosyal adalet ve sosyal hizmet. In H. Acar, N. Negiz, & E. Akman (Eds.), *Sosyal politika ve kamu yönetimi bileşenleriyle sosyal hizmet* (pp. 27–43). Maya Akademi.

Kuru, D. (2024). İşgal altındaki Filistin topraklarında İsrail'in apartheid rejimi [Rapor].

Lundy, C. (2004). Social work and social justice: A structural approach to practice, 15 Şubat 2025 tarihinde <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:153262660> adresinden alındı.

Lundy, C. (2011). Social work, social justice & human rights: A structural approach to practice. 11 Şubat 2025 tarihinde <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:142375791> adresinden alındı.

Mercan, M. H. (2023). A rupture in the history of the Palestinian resistance and its implications. *Insight Turkey*, 25(4), 79–91, 10 Şubat 2025 tarihinde <https://www.jstor.org/stable/48754795> adresinden alındı.

Mercan, M. H. (2024). Akso Tufanı: Yeni bir manifesto. SETA Yayınları.

Mustafa, F. (2024). The Palestinian People's Righteous Struggle in Light of the War of Aggression against the Palestinians in the Gaza Strip. *Insight Turkey*.

Niemann, G. R. (2005). Crimes against humanity, 07 Şubat tarihinde <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:3823461> adresinden alındı.

Qeshta, H. A., Al Hawajri, A. M., & Thabet, A. M. (2019). The relationship between war trauma, PTSD, anxiety and depression among adolescents in the Gaza Strip. *Health Science Journal*, 13(1), 25 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.21767/1791-809X.1000621> adresinden alındı.

Pehlivan, S. B. (2025, Ocak 16). *FOKUS | Hamas ve İsrail arasında imzalanan ateşkes anlaşması*. Türkiye Araştırmaları Vakfı, 11 Şubat 2025 tarihinde <https://turkiyearastirmalari.org/2025/01/16/fokus/hamas-ve-israil-arasinda-imzalanan-ateskes-anlasmasi/> adresinden alındı.

Salduz, A., Şimşekoğlu, M. F., & Yandır, G. (2024). Gazze'de sağlık sistemi ve bu sistemle entegre bir sivil toplum kuruluşu: Yeryüzü Doktorları Derneği deneyimi. *Anatolian Clinic: The Journal of Medical Sciences*, 29(Special Issue on Gaza), 73–79, 06 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.21673/anadoluklin.1588905> adresinden alındı.

Shehadeh, S. (2015). The 2014 war on Gaza: Engineering trauma and mass torture to break Palestinian resilience. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 12(3), 03 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.1002/aps.1457> adresinden alındı.

Sönmez, D., & Hocaoglu, Ç. (2024). Gazze'de psikososyal destek hizmetleri. *Anatolian Clinic: The Journal of Medical Sciences*, 29(Special Issue on Gaza), 96–104, 09 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.21673/anadoluklin.1545540> adresinden alındı.

Kamu Denetçiliği Kurumu. (2024). Dünyanın en büyük açık hava hapisanesinden dünyanın en büyük çocuk mezarlığına [Özel Rapor].

Thabet, A. A. M., et al. (2011–2015). PTSD, trauma, grief, and psychological resilience among Palestinian children and families in Gaza [Çeşitli çalışmalar]. *International Psychiatry*, 8; *Health Care: Current Reviews*, 1(2); *The Arab Journal of Psychiatry*, 25(1).

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TİHEK). (2024). Filistin’de insan hakları ihlalleri ve Gazze soykırımı raporu.

Turner, S. G., & Maschi, T. M. (2015). Feminist and empowerment theory and social work practice. *Journal of Social Work Practice*, 29(2), 151–162, 11 Şubat 2025 tarihinde <https://doi.org/10.1080/02650533.2014.941282> adresinden alındı.

Yekdeş, H. (2010). Uluslararası suçlar ışığında uluslararası terörizm [Yüksek lisans tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü].

Yıldırım, B., & Aslan, H. (2019). İnsan hakları ve sosyal hizmet: Ortak bir kader mümkün mü? Nasıl bir ilişki, ne çeşit bir etkileşim? *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(2), 11 Şubat 2025 tarihinde 643–664. <https://doi.org/10.33417/tsh.572229> adresinden alındı.

Zarocostas, J. (2009). UN reports big increase in number of civilian casualties in Gaza. *BMJ*, 338, 08 Şubat 2025 tarihinde <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:71073870> adresinden alındı.

Zengin, O., & Altındağ, Ö. (2016). Bir insan hakları mesleği olarak sosyal hizmet. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(1), 179–190.

Zengin, O., & Çalış, N. (2017). Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki uygulamaları ve çalışma koşulları. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 28(1), 47–68.